

Praktikakorraldusest jaeapteegis ja haiglaapteegis

Eesti jae- ja haiglaapteekides on praktika korraldatud hästi, kuna apteeke, mille hulgast valida enda sobiv praktikabaas, on piisavalt ning apteekidele on kooli poolt ette antud kriteeriumid, mida nad praktikabaasina peavad täitma.

EEVA-LIISA PIIBEMAN

tegevtoimetaja

Praktika Tartu Ülikooli Kliinikumi haiglaapteegis

Proviisoriõppe tudengitel on võimalus tulla haiglaapteeki praktikale oma 5. kursuse apteegipraktika raames motivatsioonikirja alusel. Praktika kestab 4–6 nädalat ja selle ajaga proovime läbi töötada kõik praktikajuhendis toodud valdkonnad. Tööülesanded on kooli ja haiglaapteegi koostatud juhendis täpselt ette kirjutatud.

Alustame praktikat kõige põhilisematest ehk laomajanduslikest küsimustest, lisaks näitame kogu ravimikäitlust haiglas, räägime kliinilisest farmaatsiast ja loomulikult ravimite valmistamisest. Tutvustame lühidalt ka seda, milline on haiglaapteekide töökorraldus mujal Euroopas. Sageli on praktikandil lisaks iseseisev projekt või küsimus, millele peab praktika käigus vastuse otsima.

Farmatseudiõppe tudengid satuvad meie juurde väga juhuslikult. Farmatseudiõppe üliõpilasi tuleb meie juurde harva ning peamiselt õpivad nad siin ravimite valmistamist. Kui selle kõrvalt jääb farmatseudiõppe praktikandil mingil põhjusel vaba aega, siis näitame talle ekskursiooni vormis ka ülejäänud apteegi töökorraldust.

Kuna haiglaapteegis on erinevad valdkonnad, siis on praktikantide juhendamine jagatud ära neid valdkondi hästi tundvate apteegitöötajate vahel.

Haiglaapteekide praktika on heal tasemel

Ma arvan, et Eesti haiglaapteekides on praktika korraldatud hästi, kuna apteekidele on ette antud kriteeriumid, mida

nad praktikabaasina peavad täitma. See on reguleeritud Tartu Ülikooli ja Eesti Haiglaapteekrite Seltsi koostöös, mis toimib hästi.

On mõningad valdkonnad, milles ühed haiglaapteegid on teistest tugevamad, aga arvan, et head baasteadmised saavad tudengid kõigis neljas haiglaapteegist praktikabaasis. Praktikateemadel tehakse omavahel tihedat koostööd, Ida-Tallinna Keskhaigla ja Põhja-Eesti Regionaalhaigla vahetavad näiteks aeg-ajalt omavahel praktikante. Mõnikord oleme saatnud ka Tartust oma praktikandi Tallinnasse haiglaapteeki tutvuma mingi valdkonnaga, mille vastu on praktikandil suur huvi ja milles on Tallinna haiglaapteegil suurem kogemus (näiteks radiofarmaatsia).

Praktikabaasi ootused koolile

Olen ise kooliga tihedalt seotud, aga kui panen ennast tegevapteekri rolli, siis leian, et hästi oluline on see, et kool õpetaks tudengitele info otsimist, seoste loomist ja praktilisi oskusi ning väiksem rõhk võiks olla pähe õppimisel.

Näeme aeg-ajalt ka praktikantide pealt, et kui tudeng tuleb apteeki praktikale ehk reaalsesse ellu, kus ei ole õpikuteksti moodi materjal, siis satub ta segadusse. Samas on neid praktikante, kes oskavad luua seoseid, suudavad andmetes hästi orienteeruda ja esitada õigeid küsimusi, mis lihtsustab info leidmist.

Haiglaapteekrite vaatenurgast vajame väga farmatseute, kellel on head käelised oskused ravimite manustamiseks ettevalmistamiseks. See on teenus, mis on suur-

**KERSTI
TEDER**
proviisor
Tartu Ülikooli
Kliinikumi
apteegi
juhataja

haiglatele väga vajalik, sest parandab nii ravikvaliteeti kui ka tagab käitlejate ohutuse (nt ohtlike ravimite korral). Samuti ei kao haiglaapteegist kuskile ekstemporaalse ravimite valmistamine. Kui üldapteekides on ravimite valmistamise osakaal jäänud suhteliselt väikseks, siis haiglaapteekides on need mahud päris suured.

Mõeldes proviisoriõppe praktikale arvan, et viimase viie aasta jooksul on ülikool praktikakorralduses ära teinud suure töö, praktika on läinud oluliselt sisukamaks. Kui varem tulid praktikandid apteeki teadmisega, et nad peavad midagi õppima, siis nüüd teavad nad täpselt, mida peavad õppima. Kui sinna juurde saadakse veel praktikabaaside juhendajad, kes lisaks sellele, et nad on tugevad proviisorid, saavad ka tugevateks juhendajateks, siis on proviisoriõppe praktikakorraldus Eestis väga hea.

Praktikajuhendaja seisukohast on oluline, et koolilt tuleksid juhendajale selged suunised, mida kool ootab apteegipraktikalt ning millised verstapostid tuleb praktikandil läbida. Eks see ole ilmselt omamoodi vastastikune koostöö, sest teie ootab ilmselt kool, et apteegid ütleksid, milliseid töötajaid neil on vaja.

Praktika jaeapteegis

Eestis on piisavalt hästi toimivaid jaeapteekke, kus saab omandada iseseisvaks töötamiseks vajalikud teadmised ja oskused, leiavad praktikabaasidena tegutsevate jaeapteekide juhatajad proviisor Diana Raudsepp ja proviisor Külli Teder.

Ringtee Selveri Südameapteegi juhataja ja proviisor Diana Raudsepp

Kuidas on teie apteegis korraldatud praktika juhendamine proviisori- ja farmatseudiõppe tudengitele?

Ringtee Selveri Südameapteegis oleme igal aastal juhendanud 2–3 tudengit. Proviisoritudengid võtavad meiega tavaliselt ise ühendust ja broneerivad oma praktikakoha juba üsna varakult. Meie apteek on hea praktikakoht, sest nii põhipraktika kui ka ravimite valmistamispaktika saab teha samas kohas.

Tudengeid võtame vastu nii nagu uut töötajat. Tutvustame apteeki, kollektiivi, olulisemaid töösisekorraeskirju ja seaduseid, töögraafikut ja meie traditsioone. Tudengiga vesteldes selgitame välja tema varasemad apteegitöö kogemused ja vastavalt sellele valime õpetamise stiili.

Sellel aastal on Südameapteegil valmis saanud spetsiaalne tudengite juhendajatele mõeldud koolitus, üks koolituse läbiviija olen ka mina. Lisaks oleme kokku koondanud ja raamatuks vormistanud kõige olulisema info, kuidas õppemooduleid efektiivsemalt juhendada.

Millised on praktikantide tegevused ja tööülesanded?

Praktika viime läbi moodulite kaupa, mis on välja toodud kõrgkooli proviisori või farmatseudi õppekavas. Tudeng tutvub apteegiruumide ja seadusandlusega, kaupade tellimise ja väljapanekuga, müügiprogrammiga, ravimite ja muu apteegikauba nõustamisega lähtuvalt apteegiteenuse kvaliteedijuhisest. Teeme kontrollülesandeid kõrval- ja koostoitete õppimiseks. Tutvustame apteegi aruandlust ning praktikandid saavad valmistada retsepti alusel ja seeriaviisiliselt erinevaid ravimvorme.

Järgime põhimõtet, et liigume lihtsamatelt ülesannetelt keerulisematele. Kaasame tudengit igasse tööloiku ning sealjuures põhjendame, mida ja miks oleks vaja meelde jätta. Anname konstruktivist tagasisidet pärast iga mooduli läbimist. Õpetame rakendama apteegi kvaliteedijuhendit oma igapäevatoos ja nõustamise kuldreegleid kliendiga suhtlemisel. Ootame tudengilt kaasamõtlemist, lahenduste pakkumist ja vajadusel abi küsimist, mis iganes probleem ette tuleb. Oleme avatud tudengi värskele mõttele ja ülikooliteadmiste, et temalt ka ise õppida.

Millised on teie kogemuse põhjal proviisori- ja farmatseudiõppe tudengite praktikavõimalused Eestis üldiselt?

Mulle tundub, et Eestis on praktikabaase piisavalt. Küll aga soovitan endale juba varakult sobilik apteek broneerida, et olla kindel oma praktikakohas, sest kvaliteetse praktikajuhendamise tagamiseks võib ühes üldapteegis põhipraktika läbida korraga ainult üks üliõpilane. Need apteegid, kus toimub lisaks ravimite valmistamine, võivad võtta kokkuleppel ülikooliga ka rohkem tudengeid. Lisaks põhipraktikale üldapteegis on võimalik motivatsioonikirja alusel ravimite valmistamise moodul läbida ka haiglaapteegis. Osad tudengid motiveerivad praktikabaasi valiku tegemisel apteegiteenuse pakujate hüved töökohal (tasustatud praktikakoht, e-proviisori kasutamise võimalus, erinevatel koolitusprogrammidel osalemise võimalus jne).

Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli kolmeaastase õppetsükliga farmaatsiatudengid saavad apteeki praktikale minna teisel ja kolmandal kursusel. Praktikal

apteegis valmistatakse ravimeid mõlemal aastal. Teisel kursusel on põhirõhk käsimüügiravimite tundmaõppimisel ning apteegikauba vastuvõtu ja käitlemisega seotud tegevustel. Kolmandal kursusel õpitakse lisaks eelnevale patsiendikeskse nõustamise põhimõtteid ja orienteeruma retseptiravimite nomenklatuuris.

Minu hinnangul võiksid üliõpilased olla rohkem huvitatud apteekide külastamisest juba varem kui viiendal kursusel. See võiks olla töövarju põhimõttel, et tudeng näeks, milliseid erinevaid ameteid võib proviisor pärast ülikooli lõpetamist valida. See võiks hõlmata lisaks üldapteegile ka teisi farmaatsiaga seotud ettevõtteid ja riigiasutusi (doktorant ülikoolis, kliiniline proviisor haiglaapteegis, ravimiamet jne). Mida varem tudeng tajub omandatava ameti mitmekülsust, seda rohkem on ta motiveeritud läbima esimestel ülikooliaastatel raskusi tekitavad baasõppeained edukalt.

Kuidas toetab proviisorite õpe praktiliseks tööks vajalikke oskusi ja teadmisi? Millised on teie ootused koolile?

Proviisoriõppe viienda kursuse tudengid saavad apteeki praktikale üsna erineva teadmistepagasiga. See oleneb sellest, kas ülikooliõpingute kõrvalt on võimalik käia apteegis tööl abitöötaja või klienditeenindajana või kas on läbitud vastavad valikained, mis teevad tutvumise apteegitööga kergemaks. Varasema apteegitöö kogemusega tudengid on klientidega suhtlemisel ja lahenduste leidmisel julgemad.

Farmaatsia instituut korraldab tudengitele ja uutele juhendajatele sügise ti koolituspäevi ja seminare, et õpetada,

kuidas praktikaks paremini ette valmistada, kuidas valida juhendamissstiil ja kuidas apteegitöö käigus tekkivad probleemid lahendada. Ülikooli õppeinfosüsteemis on loodud e-portfoolio õpimapp, mis aitab tudengil teha vahekokkuvõtteid ja õppimisega järje peal olla. Seda jälgib ka otsene apteegipoolne juhendaja, kes saab sinna anda tagasisidet.

Tõnismäe Südameapteek 24h juhataja ja proviisor Külli Teder

Kuidas on teie apteegis korraldatud praktika juhendamine proviisori- ja farmatseudiõppe tudengitele?

Enne proviisori- ja farmatseudiõppe tudengite praktikale saabumist Tõnismäe Südameapteeki lepitakse kokku, kes saab konkreetse praktikandi juhendajaks ning vastavalt erialatöötaja töögraafikule saab teha ka tudengile apteegipraktika graafiku. Samuti lepitakse kokku kooli etteantud praktikateemade (assisteerimine, defektuur, käsimüügiravimid, retseptiravimid) läbimise aeg.

Praktikandi saabudes tutvustatakse apteegi töökorraldust, töotajaid, ruume, eeskirju jmt. Seejärel lepib praktika-juhendaja tudengiga kokku tööplaani – selles jagatakse ära, mis aja jooksul milliste kaubagruppidega/teemadega süvendatult tegeletakse (sh lepitakse kokku ka konkreetse teema teadmiste kontrollimise aeg).

Seega on tudengil teada, mis ajaks peab ta selgeks saama näiteks nn külmetushaiguste või seedeelundkonnaga seotud probleemide või vitamiinide-mineraalide teemal nõustamise koos pakutavate ravimitega ja teiste apteegikaupadega. Selliselt tegutsedes saame olla kindlad, et kõik vajalikud teemad saavad piisavalt tähelepanu.

Selleks et tudengil oleks apteegikaubas kergem orienteeruda, alustab ta oma praktikat tavaliselt defektuuri osaga paralleelselt käsimüügi praktikaga.

Millised on praktikantide tegevused ja tööülesanded?

Praktikandi põhiline ülesanne apteegi-praktika ajal on omandada vajalikud

Millised on praktikategevuste ühtlustamise võimalused jaeapteekides?

Praktikabaasid peaksid tudengi vastu võtma nii, et apteeki saabudes oleksid kõik tööks vajalikud asjad korraldatud. Töögraafikud tuleks planeerida nii, et tudengil oleks kas põhi- või lisajuhendaja alati apteegis kohapeal. E-portfoolio annab ette konkreetse kava, millest lähtu-

teadmised apteegis töötamiseks – alates kauba vastuvõtmisest, oma kohtadele jaotamisest kuni apteegikülastaja põhjaliku nõustamiseni. Selleks peab tudeng küsima erialatöötajatelt aktiivselt tööga seotud küsimusi, samuti kuulama, kuidas proviisorid/farmatseudid apteegikülastajaid nõustavad, ning oluline on ka iseseisvalt juurde õppida – tuleb uurida apteegiriigilisel olevate käsimüügiravimite ja teiste apteegikaupade infolehti, pakenditel olevat infot, e-proviisorit, vajadusel otsida internetist lisainfot. Loomulikult peab praktikant õpitu ja kuuldu ellu viima ehk ta peab juhendaja kõrvalt ka apteegikülastajaid nõustama.

Millised on teie kogemuse põhjal proviisori- ja farmatseudiõppe tudengite praktikavõimalused Eestis üldiselt?

Usun, et Eestis on piisavalt hästi toimivaid jaeapteeke, kus saab omandada iseseisvaks töötamiseks vajalikud teadmised ja oskused. Samuti on tudengitel võimalik osa oma praktikast sooritada haiglaapteegis. Seda võimalust soovitatakse kindlasti kasutada, et näha lähedalt arstide-apteekrite tihedat koostööd ja patsientide ravivõimalusi, millega jaeapteegis kokku ei puutu.

Arenguruumi on kindlasti apteegipraktika juhendajaks olevate proviisorite ja farmatseutide motiveerimises ja tunnustamises. Ilmselt oleks abiks ka sisulised koolitused ja infotunnid võimalikele praktikajuhendajatele.

Praktikajuhendajaks olemine on vastutustasuline ja aeganõudev töö. Praegu tehakse seda suuresti missioonitundest ja

da praktika läbiviimisel. Peaks tundma huvi, kuidas tudengil läheb, ning vajadusel pakkuda abi ja toetust, kui tekib mõni keerulisem olukord. Tööõigusküsimused tuleks seletada ja siduda konkreetsete näidetega elust enesest.

Selle kõige keskel tuleks säilitada positiivne õhkkond ja olla igati abivalmis vastama tudengi küsimustele.

isikliku aja arvelt. Tore, et meie seas on inimesi, kes selle vastutusriikka töö oma õlule võtavad!

Kuidas toetab proviisorite õpe praktiliseks tööks vajalikke oskusi ja teadmisi? Millised on teie ootused koolile?

Proviisoritudengite teadmised ja oskus leida vajalikku infot on aasta-aastalt paranenud, seega ollakse õppe korraldamisel õigel teel. Samuti on Tartu Ülikooli tudengitele tehtud kohustuslikuks praktikapäeviku pidamine paralleelselt apteegipraktikaga ning tähtaegu kontrollitakse – see sunnib tudengeid jooksvalt asju kirja panema ning läbi mõtlema. Samas jõuavad proviisoritudengid reaalselt apteeki alles viimasel aastal, see võib olla asi, mida muuta.

Millised on praktikategevuste ühtlustamise võimalused jaeapteekides?

Praktikategevuse ühtlustamisele aitaksid kaasa sisulised koolitused praktikajuhendajatele, täpsemad juhendid nii tudengitele kui ka juhendajatele – see tagaks, et n-ö miinimumprogramm on kõikides apteekides praktika jooksul läbitud. Uutele juhendajatele oleks ilmselt abiks ka näidislaan, kuidas jagada teemad praktikaaajale ning kuidas kontrollida tudengite teadmisi (ehk võiks juhendajatele rääkida ka OSCE testist, sarnast kontrollimist saab ka apteegis konkreetse teema lõpus rakendada).

Usun, et abiks oleks ka praktikajuhendajate motiveerimine ja tunnustamine.